محمد علیزاده‌فرد در گفت‌وگو با قدس از چالش‌های ساخت و اکران آثار اجتماعی و نابرابری در رقابت با فیلم‌های کمدی می‌گوید

فیلم‌های اجتماعی فرصت نفس کشیدن ندارند

صبا کریمی | حاشیه‌نشینی با تمام پیچیدگی‌ها و مسائل اجتماعی‌اش، دستمایه ساخت نخستین فیلم بلند سینمایی محمد علیزاده‌فرد شده است. سینمایی «حاشیه» به تهیه‌کنندگی یوسف منصوری، در ژانر معمایی پلیسی است که نخستین بار در چهل و چهارمین جشنواره فیلم فجر به نمایش درآمد و این روزها روی پرده سینماهای کشور است.

قصه فیلم درباره طلبه جوانی است که در پی حادثه‌ای ناخواسته و مشکلات مالی ناشی از آن، ناچار می‌شود محل زندگی خانواده‌اش در مرکز شهر را ترک و به یکی از مناطق حاشیه‌ای تهران نقل مکان کند و گم شدن دخترش در محله جدید، او را درگیر ماجراهایی جنایی و پلیسی می‌کند.

در گفت‌وگو با محمد علیزاده‌فرد درباره تغییرات اجتماعی این سال‌ها، نحوه بازنمایی حاشیه‌نشینی و پرهیز از کلیشه‌ها صحبت کردیم. همچنین به انتخاب ژانر معمایی پلیسی، محدودیت‌ها و دخالت‌ها در روند ساخت فیلم و چالش‌های اکران آثار اجتماعی در رقابت با فیلم‌های کمدی پرداختیم که مشروح آن را در ادامه می‌خوانید.

■با توجه به اینکه ایده فیلم در سال ۹۸ شکل گرفت، از آن زمان تا امروز و به‌ویژه در یکی دو سال اخیر، جامعه تغییرات زیادی را تجربه کرده است. فکر می‌کنید این فاصله زمانی چه تأثیری بر نگاه شما به فیلم و نسبت آن با شرایط اجتماعی امروز گذاشته است؟

برخی سوژه‌ها تاریخ انقضا دارند و ممکن است شما در بازه‌ای به آن‌ها بپردازید اما وقتی فیلم چند سال بعد اکران می‌شود، از تازگی و بکر بودن آن سوژه کم شده باشد و دیگر دغدغه روز هم نباشد اما بعضی مسائل این طور نیستند و به نظرم مسئله «حاشیه» هم همین است. متأسفانه مسئله حاشیه‌نشینی نه تنها کمتر نشده، بلکه بیشتر هم شده است؛ زیرا روند آن با وضعیت و مشکلات اقتصادی جامعه ارتباط دارد. وقتی شرایط اقتصادی جامعه مطلوب نیست و روز به روز سخت‌تر می‌شود، قاعدتاً بر تعداد حاشیه‌نشین‌ها هم افزوده می‌شود. این افراد معمولاً از نظر کاری به حضور در شهرهای بزرگ وابسته‌اند اما وقتی توان تأمین مسکن در شهر را ندارند، مجبورند به حاشیه روی بیاورند. حاشیه شهر هم بافت فرهنگی خاصی دارد. آدم‌های مختلف با سبک‌های زندگی متفاوت در آنجا زندگی می‌کنند و همین تنوع، مسائل مختلفی را به وجود می‌آورد. حاشیه‌نشین‌ها همیشه مظلوم بوده‌اند و هنوز هم هستند. برای همین فرقی نمی‌کند سال ۹۸ باشد یا ۱۴۰۵؛ وقتی معضلات حاشیه‌نشینی را بررسی می‌کنیم همچنان با همین جنس اتفاق‌ها مواجه هستیم.

■در بازنمایی فضای حاشیه‌نشینی، گاهی ناخواسته کلیشه‌هایی درباره آدم‌های ساکن این مناطق شکل می‌گیرد. شما در «حاشیه» چطور تلاش کردید از این کلیشه‌ها فاصله بگیرید و نگاه شخصی خودتان را به این فضا و آدم‌هایش داشته باشید؟

آدم‌هایی که در این مناطق زندگی می‌کنند، هر کدام به شکلی درگیر مشکلاتی هستند که در بسیاری از موارد ریشه اقتصادی دارند. اما این آدم‌ها هم مثل بقیه افرادی که در نقاط دیگر کشور زندگی می‌کنند، مسائل و دغدغه‌های خاص خودشان را دارند. تصور نکنیم کسی که در حاشیه زندگی می‌کند، زامبی است یا شکل خاصی دارد. اتفاقاً یکی از ایرادهایی که به فیلم می‌گیرند، این است که چرا حاشیه پایین شهر یا فضایی که تصویر می‌کند، شبیه فیلم‌های دیگر نیست. این یعنی براساس تصویری که برخی فیلم‌ها نشان داده‌اند، پذیرفته‌اند آدم‌های حاشیه‌نشین همین شکلی هستند و هر فیلمسازی هم که بخواهد درباره آن‌ها فیلم بسازد، باید همین تصویر را ارائه کند. خب این مسئله برای من قابل پذیرش نبود. ممکن است درباره یک سوژه خاص ۲۰ فیلم ساخته شود، اما مسئله این است که نگاه شما به آن سوژه و فضا چگونه باشد. تلاش ما این بود که در فیلم «حاشیه» ادای کسی را درنیاوریم و آن چیزی را که براساس زیست شخصی، نگاه و رویکرد خودمان نسبت به این بخش از جامعه تصور می‌کردیم، به تصویر بکشیم.

■معمولاً در فیلم‌هایی که به فضای حاشیه‌نشینی می‌پردازند، غیبت پلیس مشهود است. چه شد که برای روایت داستان حاشیه به سراغ ژانر معمایی پلیسی رفتید و این انتخاب چقدر دست شما را برای روایت بست؟

این طور نبود که بنشینم و فکر کنم این اثر باید در ژانر معمایی پلیسی باشد و بعد با استفاده از المان‌های این ژانر، آن را بسازم. من داستانی داشتم و شروع کردم به روایت آن. در بخش‌هایی از داستان، الزامات روایی ایجاب می‌کرد که مأموری با اختیاراتی داشته باشیم.

البته منکر این نیستم که شاید نگاه پلیس و فضای حاکمیتی نسبت به افراد حاشیه‌نشین، در بسیاری از موارد با بی‌توجهی همراه بوده است. من این حرف را براساس حدس و گمان نمی‌زنم و همه چیز روشن و در پرونده‌های موجود قابل بررسی است. کوتاهی‌هایی اتفاق افتاده و به همین دلیل توبیخ‌هایی هم صورت گرفته است. اما باز هم نمی‌توان منکر شد که در بسیاری از مواقع، مسائل با حضور پلیس حل شده‌اند. اما نکته اینجاست که در سال‌های اخیر، ارگان‌ها و نهادهایی که متولی انجام برخی کارها هستند، وقتی قرار است در ساخت یک اثر همکاری کنند، متأسفانه وارد مسائل جزئی و ریزه‌کاری‌های آن می‌شوند و تصورشان این است که با این کار به بهبود اثر کمک می‌کنند. به نظرم این مسئله تا حدی دچار انحراف شده است. اصولاً آن ارگان یا بخشی که متولی است، باید سیاست و مشی کلی را تعیین کند. وقتی به عنوان یک فیلمساز به شما اعتماد شده و همه مجوزهای لازم را دارید و مسئله‌ای خارج از عرف را بیان نمی‌کنید، دیگر نباید شاهد چنین دخالت‌هایی در جزئیات اثر باشیم.

این دخالت‌های مصداقی و ورود به جزئیاتی که شاید تخصص کافی برای اظهارنظر درباره آن‌ها وجود نداشته باشد، هم به فیلم‌ها آسیب می‌زند، هم با روان فیلمساز بازی می‌کند و هم بسیاری از مواقع فیلم‌ها را اخته می‌کند. چون آن‌ها، اثر را بسیار جزئی و تکه‌تکه می‌بینند و پیش از ساخته شدن، تصوری از برایند کلی آن ندارند. در نتیجه، تصویری که در ذهن خود فیلمساز وجود دارد، تحت تأثیر قرار می‌گیرد و تعاملات تا حدی دچار مشکل می‌شود. امیدوارم این وضعیت بهتر شود اما چیزی که من می‌بینم این است که روز به روز بدتر می‌شود. با این حال، امیدوارم این فهم به درستی شکل بگیرد.

■حالا که فیلم ساخته شده و به اکران رسیده، فکر می‌کنید این ملاحظات و دخالت‌ها چقدر به روایت اصلی شما آسیب زده است؟

نه فقط من، بلکه به نظرم همه فیلمسازانی که می‌خواهند به سراغ روایت سوژه‌هایی بروند که در آن‌ها التهابی هم وجود دارد، با مسائل و مشکلاتی مواجه می‌شوند. ما هم از این قاعده مستثنا نبودیم و خیلی اذیت شدیم با این حال، بالاخره باید کار می‌کردیم.

■با توجه به سهم بالای فیلم‌های کمدی از اکران این روزها، شرایط رقابت برای فیلم‌های اجتماعی ساده نیست. به نظرتان چه عواملی موجب می‌شوند این فیلم‌ها در چنین شرایطی فرصت کافی برای دیده شدن و ارتباط با مخاطب پیدا نکنند؟

ببینید، مسئله این است که وزارت ارشاد و ارگان‌های فرهنگی تصورشان این است که وقتی یک فیلم ساخته می‌شود، دیگر یک کار فرهنگی انجام شده و به اصطلاح خیلی هم کار بزرگی کرده‌اند و در فلان مسئله یک اقدام فرهنگی خوب انجام داده‌اند در حالی که اصلاً این طور نیست. صرف خلق یک اثر، تأثیر فرهنگی در جامعه نمی‌گذارد.

وقتی فیلمی ساخته می‌شود، حتی فیلم‌هایی که خود ارگان‌ها برای ساخت آن‌ها سرمایه‌گذاری می‌کنند، متأسفانه در چرخه اکران رها می‌شوند. هیچ سیاست‌گذاری فرهنگی برای فضای اکران وجود ندارد. انگار در این چرخه، اول و آخر چیزی که اهمیت دارد، پول است؛ نه ارتقای سلیقه مخاطب اهمیت دارد و نه اینکه چه چیزی به خورد مخاطب می‌دهیم.

لازم نیست من اسم بیاورم، شما و مخاطبان به خوبی فیلم‌های روی پرده را دیده‌اید. اگر فقط و فقط مسئله این است که اثری ساخته شود که بفروشد، فیلمسازان دیگر هم می‌توانند بسازند و اکران کنند، بدون اینکه به چیزی توجه داشته باشند اما نمی‌دانم چرا در ساخت فیلم‌ها، فقط فیلمسازانی که به سراغ فضاهای اجتماعی و رئالیستی می‌روند، باید این قدر خون به جگر شوند اما فضای کمدی و امثال آن این قدر بی‌در و پیکر است که هر اتفاقی می‌تواند در آن رقم بخورد.

وقتی وارد چرخه اکران می‌شویم، به واسطه عبور از خط قرمزها، شکستن تابوها و هزار مسئله دیگر، باید در رقابتی قرار بگیریم که ۱۴ فیلم همزمان در حال اکران هستند و به اصطلاح فیلم‌سوزی اتفاق می‌افتد. در چنین شرایطی، به فیلم‌های اجتماعی فرصت نفس کشیدن داده نمی‌شود. از طرف دیگر، چند فیلم کمدی گردن کلفت همزمان اکران می‌شوند و تعداد سالن‌ها و همه امکانات به نفع آن‌هاست؛ با این منطق که آن‌ها بیشتر می‌فروشند و اکرانشان برای سالن‌دار و سینمادار بصرفه‌تر است.

بسیار خب، در این میان جایگاه سیاست‌گذاری فرهنگی کجاست؟ این همه هزینه از بیت‌المال صرف شده تا یک اثر فرهنگی خلق شود، آیا توانسته‌اید این اثر را به دست مخاطب برسانید؟ با سیاست‌های اکرانی که در پیش گرفته‌اید و فیلم‌هایی که ساخته‌ایم، در چرخه اکران چه اتفاقی برای آن‌ها افتاده است؟

من فقط درباره خودم صحبت نمی‌کنم. بسیاری از فیلم‌هایی که در صف اکران قرار دارند، وقتی آمار و ارقام فروش و تعداد مخاطبانشان را نگاه می‌کنید، می‌بینید که اصلاً فرصت نفس کشیدن پیدا نمی‌کنند.

■مشغول کار جدیدی نیستید؟

دوست دارم، اما فعلاً نه. حقیقتش آن قدر از جنس تعاملاتی که سر فیلم حاشیه اتفاق افتاد، اذیت شدیم که تلاشم بر این است در اثر بعدی، این اتفاق‌ها کمتر تکرار شوند. با توجه به اینکه سوژه فعلی‌ام هم از جنس سوژه‌های ملتهب است، امیدوارم برای ساخت آن دوباره ۶ سال منتظر نمانم.

فرصت ویژه واگذاری اراضی و املاک

از طریق آگهی اصلاحی مزایده زمین (اقساطی)

تالار مبادلات و سرمایه‌گذاری املاک رضوی

■ شفافیت در واگذاری ■ اطمینان در معامله ■ دسترسی به فرصت های ارزشمند ملکی

معاونت بهره وری املاک و اراضی بنیاد رضوی در نظر دارد تعدادی از قطعات در سطح و حومه شهر مشهد به شرح لیست ذیل را از طریق مزایده عمومی و به صورت اقساط واگذار نماید.
لذا متقاضیان محترم می توانند جهت شرکت در مزایده نسبت به کسب اطلاعات بیشتر در بازه زمانی و نشانی ذیل اقدام نمایند. شایان ذکر است معاونت بهره وری املاک و اراضی در رد یا قبول درخواستها مختار می باشد.

محل مراجعه : مشهد حد فاصل حرعاملی ۶۳ و ۶۵ روبروی بیمارستان ابن سینا تالار مبادلات و سرمایه گذاری املاک رضوی

تاریخ در یافت اسناد مزایده: روزهای یکشنبه مورخ ۱۴۰۵/۰۹/۰۸ الی چهار شنبه مورخ ۱۴۰۵/۰۹/۱۱ از ساعت ۹ الی ۱۸

سایت اینترنتی: amlak.razavi.ir شماره تماس: ۹۱۰۰۸۰۰۳ -۰۵۱

ردیف	شماره قطعه	شماره بلوک	شماره شناسایی قطعه	محدوده	کاربری	مساحت مترمربع	قیمت مصوب هر مترمربع (ریال)	توضیحات: (در قطعات اقساطی چنانچه کل حقوقات به صورت نقدی پرداخت شود ، ۱۰ درصد تخفیف اعمال خواهد شد . ضمنا در قطعات اقساطی صدور سند پس از تسویه کلیه اقساط می باشد)
۱	۶۷۳۱	بین ۶ و ۷	۱۰۰۰۰۵۳۴۰۱	آپارتمان های مرتفع بین بلوک۶ و ۷	بهره برداری تجاری (همکف)	۱۰۰/۴۱	۱/۶۰۰/۰۰۰/۰۰۰	۵۰ درصد نقد الباقی دو قسط شش ماهه ضمنا ودیعه شرکت در مزایده ۵درصد ارزش ملک می باشد. (غیر قابل تهاتر) مسئولیت بررسی و اخذ استعلام شهرداری و پرداخت هر گونه عوارض و سهم سرانه به شهرداری و سایر ارگان های ذیربط برعهده برنده مزایده می باشد. واگذاری نهایی پس از تدقیق مساحت و کاربری و معابر انجام خواهد شد. بدیهی است هرگونه اضافه یا کسر مساحت به نرخ واگذاری تعیین تکلیف خواهد شد . تحویل واحد دو هفته پس از واریز نقدی اولیه و تحویل چک ها خواهد بود ۲۹۶۸۵۱
۲	۴۰۱۱۲		۱۰۰۰۰۵۳۴۰۲	بلوار طبرسی نواب صفوی ۴ پارکینگ بازار امین	بهره برداری پارکینگ (طبقه زیرزمین)	۴۷۵۲/۸۶	اجاره ماهیانه ۲/۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰	به صورت اجاره ماهیانه می باشد . پارکینگ بازار امین برابر وضع موجود رؤیتی به صورت اجاره موقت یکساله واگذار می شود. از برنده تضامین لازم برابر ضوابط اخذ خواهد شد . ۲۹۴۹۴۶
۳	۲۱	۱۵	۱۰۰۰۰۵۳۴۰۳	آقا مصطفی خمینی بسیج ۵۴	مختلط تجاری مسکونی	۳۸۸/۲۳	۸۵۰/۰۰۰/۰۰۰	۴۰ درصد نقد الباقی دو قسط شش ماهه ضمنا ودیعه شرکت در مزایده ۵درصد ارزش ملک می باشد. مسئولیت بررسی و اخذ استعلام شهرداری و پرداخت هر گونه عوارض و سهم سرانه به شهرداری و سایر ارگان های ذیربط برعهده برنده مزایده می باشد. واگذاری نهایی پس از تدقیق مساحت و کاربری و معابر انجام خواهد شد. بدیهی است هرگونه اضافه یا کسر مساحت به نرخ واگذاری تعیین تکلیف خواهد شد ۶/۱۳/۱۵/۲۱
۴	۱/۱۰	۱۰۴	۱۰۰۰۰۵۳۴۰۴	جاده کلات روستای گازارگاه	بهره برداری باغداری	۱۲۶۲۴/۵	۶/۵۰۰/۰۰۰	۴۰ درصد نقد الباقی دو قسط شش ماهه .ودیعه شرکت در مزایده ۵درصد ارزش ملک می باشد. مسئولیت اخذ کلیه مجوزات لازم از مراجع ذیصلاح و کلیه هزینه های مترتب و پرداخت هر گونه عوارض (اعم از جهاد کشاورزی ، بنیاد مسکن و ...) برعهده برنده مزایده می باشد. قطعه با وضع موجود واگذار می شود و پاسخگویی به مدعیان احتمالی حقیقی و حقوقی و همچنین اخذ مجوزات لازم در خصوص کاربری قانونی تراکم معابر، حرایم و کسر مساحت احتمالی ... با برنده می باشد و مزایده گذار مسئولیتی نخواهد داشت. ۲۸۵۷۳۳
۵	۲۸۳	۱۴	۱۰۰۰۰۵۳۴۰۵	کشف اقاقیا ۲	مسکونی	۲۳۲/۴۳	۱۱۰/۰۰۰/۰۰۰	۴۰ درصد نقد الباقی دو قسط شش ماهه . ودیعه شرکت در مزایده ۵درصد ارزش ملک می باشد. اخذ کلیه مجوزات لازم از مراجع ذیصلاح و پرداخت هر گونه عوارض به شهرداری و کلیه ارگانهای ذیربط برعهده برنده مزایده می باشد مسئولیت بررسی و اخذ استعلام بنیاد مسکن و پرداخت هر گونه عوارض برعهده برنده مزایده می باشد و واگذاری نهایی پس از تدقیق مساحت و کاربری و معابر انجام خواهد شد . بدیهی است هرگونه اضافه یا کسر مساحت به نرخ واگذاری تعیین تکلیف خواهد شد ۲/۲۳/۱۴/۲۸۳
۶	۲۸۴	۱۴	۱۰۰۰۰۵۳۴۰۶	کشف اقاقیا ۲	مسکونی	۲۸۴	۱۱۰/۰۰۰/۰۰۰	۴۰ درصد نقد الباقی دو قسط شش ماهه . ودیعه شرکت در مزایده ۵درصد ارزش ملک می باشد. اخذ کلیه مجوزات لازم از مراجع ذیصلاح و پرداخت هر گونه عوارض به شهرداری و کلیه ارگانهای ذیربط برعهده برنده مزایده می باشد مسئولیت بررسی و اخذ استعلام بنیاد مسکن و پرداخت هر گونه عوارض برعهده برنده مزایده می باشد و واگذاری نهایی پس از تدقیق مساحت و کاربری و معابر انجام خواهد شد . بدیهی است هرگونه اضافه یا کسر مساحت به نرخ واگذاری تعیین تکلیف خواهد شد ۲/۲۳/۱۴/۲۸۴
۷	۸۲		۱۰۰۰۰۵۳۴۰۷	کشف مهدی آباد	مسکونی	۱۹۲/۷۶	۲۵۰/۰۰۰/۰۰۰	۵۰ درصد نقد الباقی دو قسط شش ماهه (غیر قابل تهاتر) ودیعه شرکت در مزایده ۵درصد ارزش ملک می باشد. اخذ کلیه مجوزات لازم از مراجع ذیصلاح و پرداخت هر گونه عوارض به شهرداری و کلیه ارگانهای ذیربط برعهده برنده مزایده می باشد مسئولیت بررسی و اخذ استعلام بنیاد مسکن و پرداخت هر گونه عوارض برعهده برنده مزایده می باشد و واگذاری نهایی پس از تدقیق مساحت و کاربری و معابر انجام خواهد شد . بدیهی است هرگونه اضافه یا کسر مساحت به نرخ واگذاری تعیین تکلیف خواهد شد ۲/۸۱/۱۰۱/۸۲
۸	۸۳		۱۰۰۰۰۵۳۴۰۸	کشف مهدی آباد	مسکونی	۱۹۲/۵۶	۲۵۰/۰۰۰/۰۰۰	۵۰ درصد نقد الباقی دو قسط شش ماهه (غیر قابل تهاتر) ودیعه شرکت در مزایده ۵درصد ارزش ملک می باشد. اخذ کلیه مجوزات لازم از مراجع ذیصلاح و پرداخت هر گونه عوارض به شهرداری و کلیه ارگانهای ذیربط برعهده برنده مزایده می باشد مسئولیت بررسی و اخذ استعلام بنیاد مسکن و پرداخت هر گونه عوارض برعهده برنده مزایده می باشد و واگذاری نهایی پس از تدقیق مساحت و کاربری و معابر انجام خواهد شد . بدیهی است هرگونه اضافه یا کسر مساحت به نرخ واگذاری تعیین تکلیف خواهد شد۲/۸۱/۱۰۱/۸۳
۹	۶	۴	۱۰۰۰۰۵۳۴۰۹	کشف اقاقیا	مسکونی	۱۸۱/۷۸	۱۱۰/۰۰۰/۰۰۰	۴۰ درصد نقد الباقی دو قسط شش ماهه . ودیعه شرکت در مزایده ۵درصد ارزش ملک می باشد. اخذ کلیه مجوزات لازم از مراجع ذیصلاح و پرداخت هر گونه عوارض به شهرداری و کلیه ارگانهای ذیربط برعهده برنده مزایده می باشد مسئولیت بررسی و اخذ استعلام بنیاد مسکن و پرداخت هر گونه عوارض برعهده برنده مزایده می باشد و واگذاری نهایی پس از تدقیق مساحت و کاربری و معابر انجام خواهد شد . بدیهی است هرگونه اضافه یا کسر مساحت به نرخ واگذاری تعیین تکلیف خواهد شد۲/۲۵/۴/۶/۰/۰